

На підставі цього аналізу не спостерігається зростання кількості злочинів, скоєних проти громадян України після 24 лютого 2022 року в Польщі. Слід додати, що дані, які використовуються в ньому, походять з офіційних джерел статистичних даних поліції. Відомо, що в кримінології існує так зване «темне число» злочинів, які не відомі правоохоронним органам. Серед факторів необізнаності про злочини найважливішими є: неповідомлення про злочин, витончені методи вчинення злочинів, рівень роботи працівників правоохоронних і судових органів і взаємозв'язок цих органів влади і суспільства[5]. У випадку іноземців (біженців з України) основною причиною неповідомлення про злочин безсумнівно є незнання мови, (особливо це стосується українців із східних регіонів) а також соціальні відмінності і особливості побуту. В подальшому буде видно, як далі буде розвиватися ситуація в цій сфері.

Список бібліографічних посилань: 1. https://twitter.com/Straz_Graniczna <dostęp 31.10.2022 r.> 2. <https://oko.press/ukraincy-w-polsce-polska-stanie-sie-krajem-dwunarodowym-system-musi-sie-zmienic-raport/> <dostęp 31.10.2022 r.> 3. <https://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.html> <dostęp 31.10.2022 r.> 4. Згідно зі звітом Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza у травні цього року населення Польщі, включаючи українців, становило 41,64 млн, а у квітні 42,11 млн. 5. В. Hołyst Kryminologia, PWN Warszawa 1979 с. 38.

Інна Анатоліївна СТРОК,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0423-714X>*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА

Слідчий експеримент – це окрема слідча дія, яка проводиться з метою перевірки можливості і способу вчинення (за певних умов) тих чи інших дій. Загалом експеримент (від лат. слова *experimentum* – іспит, дослідження) – це штучна систематична зміна умов явища, що перебуває під наглядом, та його зв'язків з іншими явищами. Слі-

дчий експеримент потрібно відрізнати від експерименту як загальнонаукового методу дослідження, що використовується як пізнавальний прийом під час проведення окремих слідчих дій. Зазначена слідча дія є сильним психологічним засобом впливу на його учасників, оскільки отримані результати нерідко наочно свідчать про можливість або неможливість існування певного явища чи події, спростувати які підозрюваним (обвинуваченим) буває доволі складно. Тому слідчий експеримент є необхідним, а часто-густо незамінним способом перевірки та отримання нових доказів. [1]

Відповідно до ст. 240 КПК України слідчий експеримент може проводитися у двох формах: 1) відтворення дій, обстановки та обставин події; 2) проведення дослідів чи випробовування.

Під час розслідування умисного вбивства слідчий експеримент як слідча (розшукова) дія має проводитися з підозрюваним та за наявності свідків, зі всіма свідками, які стали очевидцями події цього кримінального правопорушення. Метою проведення слідчого експерименту з підозрюваним є перевірка можливості в певних умовах вчинити певні дії за певний проміжок часу та перевірка настання наслідку у вигляді настання смерті потерпілого, а також важливим у досліді є встановлення причин, що сприяли вчиненню злочину, та перевірка дій потерпілого, які стали наслідком протиправних дій підозрюваного у вигляді умисного вбивства. Слід зважати на те, що під час проведення слідчого експерименту можуть бути встановлені нові факти цього кримінального правопорушення, які цікавлять слідство, а також встановлене місцезнаходження яких-небудь слідів злочину чи предметів, що можуть бути речовими доказами у провадженні. Що стосується перевірки показань як джерела фактичних даних за участю підозрюваного в умисному вбивстві, то слід зазначити, що його значення під час розслідування такого роду кримінального провадження відіграє особливу роль, оскільки під час проведення слідчого експерименту за участю особи, яку підозрюють у вчиненні умисного вбивства, частими є випадки, коли вона під час допиту стверджує, що не може згадати обставини і деталі, які цікавлять слідство, оскільки під час вчинення злочину знаходився у стані, який «затьмарив» його свідомість. Тому основною перевагою перевірки показань на місці є те, що особа, покази якої перевіряються, потрапляє в обстановку, де раніше відбувалася подія злочину, і за зоровими асоціаціями вона може пригадати набагато більше фактів, ніж у кабінеті слідчого. Таким чином можуть бути встановлені важливі обставини кримінального правопорушення, які до цього часу з'ясовані не були. [2, с.393]

Слідчий експеримент у досліджуваних кримінальних провадженнях має свою тактику проведення, яку за загальними вимогами криміналістичної тактики поділяють на три етапи: підготовчий, робочий та завершальний, та може бути проведений із підозрюваним та свідками.

Якщо обстановка, де планується провести експериментальні дії, зазнала суттєвих змін, то вдаються до реконструкції. Реконструкції слід піддавати не всю обстановку, а окремі елементи, важливі для дослідів. Слідчий експеримент слід проводити на місці вчинення злочину, приблизно в цей самий час та з додержанням умов освітлення та звукових умов, у час, коли настала кримінальна подія. Якщо необхідно перевірити показання кількох осіб на одному місці, такі перевірки здійснюються окремо з кожною особою. Перевірка показань за одночасною участю двох або більше допитаних осіб є недопустимою. Також під час перевірки необхідно ретельно спостерігати за тим, щоб дії допитаної особи були самостійними, а підказування та навідні запитання з боку інших учасників слідчої дії – повністю виключені.

Необхідно, щоб особа, що бере участь у експерименті, йшла попереду усіх інших та самостійно вказувала шлях слідування учасникам процесуальної дії, звертаючи при цьому увагу на орієнтири місцевості, а також місця, пов'язані з обставинами події. Після прибуття на місце події особа вказує його загальні межі, коментує зміни в обстановці. Під час перевірки показань слідчий може ставити особі запитання стосовно окремих аспектів і деталей обстановки на місці, конкретних предметів і їх зв'язку з обставинами розслідуваного злочину. Всі пояснення та дії особи, показання якої перевіряються, заносяться до протоколу. Якщо допитаний вказує на нову ділянку місцевості або приміщення, де можуть бути ті чи інші сліди злочину, про які раніше він не повідомляв, необхідно припинити проведення слідчого експерименту, провести огляд місця події, а згодом поновити перевірку. Також якщо під час проведення експерименту особа бажатиме дати додаткові показання, слідча дія припиняється, та слідчим проводиться допит особи, після допиту слідчий експеримент відновлюється. [2, с.396]

Під час проведення слідчого експерименту забороняється використовувати оригінали зброї, предмети господарського призначення, отруйні або вибухові речовини. У разі необхідності у таких випадках використовуються моделі або макети.

Проведення слідчого експерименту допускається за умови, якщо при цьому не створюється небезпека для життя та здоров'я

осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхня чесність і гідність та не завдається шкода. [3]

Таким чином, під час розслідування умисного вбивства слідчий експеримент проводиться у формі дослідів, а також відтворення дій, обстановки та обставин події, а також перевірки показань підозрюваного і свідків. Слідчий експеримент є найбільш трудомісткою і складною слідчою дією, оскільки у ньому бере участь велика кількість осіб, виконуються досліди і випробування, внаслідок чого можуть бути перевірені, уточнені та здобуті нові докази. Перш ніж проводити слідчий експеримент, слідчому слід ретельно підготуватися, а результати його слід фіксувати за допомогою науково-технічних засобів, зокрема здійснювати відеофіксацію.

Список бібліографічних посилань: 1. Чаплинська Ю. А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). Криміналістичний вісник. 2013. № 1 (19). С. 44. 2. Кунтій А. І. Тактика слідчого експерименту під час розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 4. С. 393, 396. 3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 03.11.2022).

Теона Михайлівна СТРОК,

курсант 2 курсу факультету 1 ХНУВС

Науковий керівник:

Олександр Олександрович Юхно,

професор кафедри криміналістики, судової експертології та

домедичної підготовки Харківського

національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4771-0531>

ГЕНЕЗИС, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО І ПРИКЛАДНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЗНАННЯ ЯК ФОРМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Генезис запровадження дізнання як форми досудового розслідування свідчить, що впровадження у практичну діяльність правоохоронних органів положень попереднього КПК України 1960 року в кримінально процесуальній доктрині України, поняття «дізнання»